

Zagrożenie dzieci i młodzieży we współczesnym świecie było wiodącym tematem konferencji szkoleniowej zorganizowanej przez Stowarzyszenie Nauczycieli „Zdrowa Szkoła”. Spotkanie odbyło się w dniu 6 grudnia w sali konferencyjnej Ośrodka Szkolenia i Wychowania OHP. Podczas spotkania przedstawione zostały wyniki badań starachowickiej młodzieży szkolnej w ramach europejskiego programu ESPAD.

- Wiodącym tematem dzisiejszej konferencji jest prezentacja wszelkich zagrożeń czyhających na starachowicką młodzież. Dziś zapoznamy Państwa z wynikami raportu stworzonego na podstawie badań przeprowadzonych w naszym mieście w 2019 roku. Badania były wówczas przeprowadzone wśród uczniów gimnazjów oraz szkół ponadgimnazjalnych. Wyniki przedstawimy dziś na tle ogólnopolskim. Będzie mogli dzięki temu zdiagnozować te problemy zarówno w skali mikro w ujęciu lokalnym, ale również w skali makro porównując to z danymi z ogólnopolskimi. Te badania realizujemy w naszym mieście w sposób konsekwentny i możemy odnieść te wyniki do wyników badań z poprzednich lat. Daje nam to pewną skalę i odpowiedź jak wygląda sytuacja z uzależnieniami w naszym mieście. Tego typu spotkania jak to dzisiejsze mają być dla nas formą platformy wymiany doświadczeń i spostrzeżeń. Takie spotkania mogą być również dobrym drogowskazem dla władz miasta. Mogą dać nam odpowiedź na pytanie jak aktualnie wygląda sytuacja wśród starachowickiej młodzieży i jakie powinniśmy jako miasto podejmować działania

profilaktyczne – powiedział podczas otwarcia spotkania Zastępca Prezydenta Miasta Starachowice do spraw społecznych Marcin Gołębiowski.

Badania ESPAD od 1998 roku

W naszym mieście pierwsze badania dotyczące używania alkoholu i narkotyków przez dzieci i młodzież szkolną odbyły się w 1994 roku. Badanie te nie były jednak wykonane zgodnie z metodologią ESPAD. Tamte badania zostały wykonane w ramach lokalnego programu „Odłot”. Cztery lata później Starachowice dołączyły już jednak do metodologii ESPAD.

Badanie ESPAD (Europejski Program Badań Szkolnych nad Używaniem Alkoholu i Narkotyków) jest realizowane od 1995 roku co cztery lata w zmieniającej się liczbie krajów europejskich. W 1995 roku w badaniu uczestniczyły 22 państwa, a w 2015 już 34. Polska uczestniczyła we wszystkich siedmiu edycjach ESPAD.

Celem ESPAD jest monitorowanie używania substancji psychoaktywnych przez młodzież szkolną, a ostatnio także zachowań ryzykownych z obszarów nowych technologii oraz gier hazardowych. Wyniki badań mają dostarczać danych do kreowania i ewaluacji polityki wobec substancji psychoaktywnych oraz szeroko pojętej profilaktyki adresowanej do młodzieży.

- Pierwsze badania w naszym mieście odbyły się w 1998 roku. Kolejne miały miejsce kolejno w 2001, 2003, 2007, 2011, 2015 i ostatnie zostały przeprowadzone w 2019 roku. Realizacja tych badań w Starachowicach daje możliwość porównania wyników w kolejnych latach. Badania ankietowe dostarczają informacji o rozpowszechnianiu, eksperymentowaniu, a także okazjonalnego używania substancji psychoaktywnych. Celem takich badań jest ocena zjawiska używania tych substancji, identyfikacja czynników, a także śledzenie nowych trendów w tym zakresie. Przedmiotem badań jest zarówno kwestia rozpowszechniania nikotyny, picia napojów alkoholowych, problemów nietrzeźwości, a także hazardu i uzależnień cyfrowych – przypomniano podczas wtorkowej konferencji.

Najnowszy raport

W 2019 roku w badaniu udział wzięli uczniowie trzecich klas gimnazjów oraz drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. Badanie jest bowiem przeprowadzane w tzw. dwóch kohortach. Jedną z nich to grupa 15-16 lat, a druga to uczniowie w wieku 17-18 lat.

Próby mają charakter losowo-klastrowy, gdzie klastrami są klasy szkolne. Zalecana wielkość prób to 2400 uczniów, co zapewnia reprezentatywność osobno dla chłopców i dziewcząt. Badanie jest realizowane audytoryjnie w klasach szkolnych, z wykorzystaniem kwestionariusza do samodzielnego wypełnienia. W badaniu dużą wagę przywiązuje się do zapewnienia uczniom poczucia bezpieczeństwa i anonimowości.

W starachowickiej próbie w 2019 roku udział wzięło łącznie 431 uczniów (256 w wieku 15-16 lat oraz 175 w wieku 17-18 lat).

Szczegółowy raport z badań ankietowych przedstawił podczas konferencji Janusz Sierosławski z Pracowni Badań i Inicjatyw Społecznych. Badanie przeprowadzone w 2019 roku zostało sfinansowane przez Gminę Starachowice, ze środków Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.

Raport „Młodzież a zachowania ryzykowne” szczegółowo prezentuje najważniejsze dane liczbowe dotyczące kwestii uzależnień. Raport wskazuje przykładowo, iż w Starachowicach w 2019 roku (w grupie 15-16 lat) około 56 % młodzieży paliło tytoń, a dokładnie połowa badanych wskazywała, iż korzysta z e-papierosów. Co ciekawe te proporcje są odwrócone w porównaniu do tych panujących w tym czasie w kraju i jednocześnie są wyższe niż tzw. średnia europejska.

We wskazanym badaniu aż 82 % ankietowanych wskazało, iż piło alkohol. Z kolei odpowiedź na pytanie dotyczące picia napojów alkoholowych według płci – w ostatnich 30 dni przed przeprowadzonym badaniem – wskazuje, iż więcej piją dziewczęta. Aż 52 % pytanых dziewcząt przyznało, iż piło alkohol. Podczas gdy wśród chłopców ten wynik procentowy wyniósł 37 %. W tym samym okresie w Polsce procentowe wyniki prezentowały się 47-46 na korzyść dziewcząt, a w województwie 55-53 na przewagę chłopców.

Warto odnotować również, iż w kolejnych trzech badaniach starachowickich tj. w 2007, 2011 i 2015 na pytanie dotyczące eksperymentowania z wyrobami z konopii twierdząco odpowiadało ponad 30 procent. W 2019 roku ten wynik wynosi już tylko 19 %.

Wnioski i rekomendacje

Prezentując raport Janusz Sierosławski wskazał najważniejsze wnioski z tych badań i zarekomendował działania do realizacji.

- W Starachowicach nastąpił wyraźny spadek rozpowszechnienia picia napojów alkoholowych oraz upijania się, większy niż średnio w kraju. Nowym problemem jest używanie przez nastolatków papierosów elektronicznych – w skali kraju rozpowszechnienie ich używania jest już większe niż palenia tradycyjnych wyrobów tytoniowych. W Starachowicach nadal dominują tradycyjne wyroby tytoniowe – pod tym względem rozpowszechnianie większe niż w większości krajów. Tendencja spadkowa rozpowszechniania używania „dopalaczy” wraz ze wzrostem przekonań o ryzyku związanym z ich używaniem na poziomie kraju, w Starachowicach nie wydaje się tak jednoznaczna. Szczególnym wyzwaniem jest znaczne rozpowszechnienie używania substancji przez dziewczęta. Oznacza to potrzebę opracowania programów profilaktycznych uwzględniających specyfikę dziewcząt jako adresatów – zaprezentował Janusz Sierosławski.

-Wyniki badania w Starachowicach w konfrontacji z wynikami ogólnopolskimi oraz z innych krajów sugerują większe nasilenie problemu gier hazardowych – na nich zatem należałoby skoncentrować profilaktykę. Młodzież Starachowic wydaje się także bardziej zagrożona problemami związanymi z nowymi technologiami (media społecznościowe, gry video) niż średnio w kraju, ale nadal to zagrożenie jest mniejsze od średniej europejskiej. Narastanie liberalnych postaw rodziców wobec picia napojów alkoholowych przez ich dzieci na poziomie kraju sugeruje potrzebę edukacji rodziców w tym zakresie, jeśli chce się utrzymać paradygmat abstynencyjny profilaktyki. W mieście rodzice zdają się być bardziej konserwatywni w tym względzie, a także zmiany w tym zakresie mają przeciwny kierunek. Młodzież z młodszej kohorty Starachowic pod względem większości wskaźników lokuje się niżej od średniej ogólnopolskiej, a także średniej ze wszystkich 35 krajów uczestniczących w badaniu – zarekomendował prezentujący raport.

Międzynarodowe działania na rzecz profilaktyki

Podczas wtorkowego spotkania Zastępcy Prezydenta Miasta Marcin Gołębiowski przypomniał uczestnikom konferencji o podpisanym w listopadzie międzynarodowym porozumieniu na rzecz profilaktyki.

Gmina Starachowice weszła w skład międzynarodowego partnerstwa samorządów

lokalnych z państw basenu Morza Bałtyckiego powołanego na rzecz współpracy w zakresie działań profilaktycznych w obszarze zwalczania alkoholizmu i narkomanii. Spotkanie inauguracyjne odbyło się w norweskim Oslo, a reprezentujący nasze miasto Zastępca Prezydenta do spraw społecznych Marcin Gołębiowski był jedynym reprezentantem polskiego samorządu terytorialnego.

Wielostronna sieć samorządów lokalnych została powołana w dniu 9 listopada. Gremium powstało w ramach Partnerstwa Wymiaru Północnego na rzecz Zdrowia Publicznego i Opieki Społecznej (NDPHS).

- Nasza obecność w tym gronie to nie tylko kwestia prestiżu. W ramach porozumienia mamy wspólnie ubiegać się o pozyskanie środków finansowych na realizację pilotażowych programów profilaktycznych i to jest bardzo istotna kwestia. W momencie gdy będziemy występować o te środki wspólnie z naszymi partnerami to będziemy mogli w sposób pionierski w Starachowicach wdrożyć nowe rozwiązania w zakresie profilaktyki oraz prewencji w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii. Wypracujemy wspólnie standardy, a Starachowice mogą stać się nie tylko polem badawczym, ale co najważniejsze te rozwiązania mogą być później implementowane do innych jednostek samorządu terytorialnego w Polsce – zapewnia Marcin Gołębiowski.

W grupie członkowskiej znajdują się reprezentanci samorządów z Litwy, Łotwy, Estonii, Finlandii, Szwecji, Norwegii oraz Polski. Do współpracy z naszego kraju zostały zaproszone jedynie dwa miasta: Starachowice oraz Jelenia Góra. Na spotkaniu inauguracyjnym Polskę reprezentował Zastępca Prezydenta do spraw Społecznych Starachowic Marcin Gołębiowski.

- Mogliśmy porównać nasze wyniki badań z liczbami w całej Europie. Mogliśmy porównać doświadczenia litewskie, łotewskie czy norweskie z naszymi krajowymi. Mogliśmy spojrzeć na identyfikację danego problemu w poszczególnych państwach. Była to w pewnym sensie pewna próba poszukiwania wspólnego mianownika i wyrobienie sobie wspólnego spojrzenia na dany problem. Na pewno mamy bogatą wiedzę na temat tych działań, ale wciąż chcemy łączyć nasze wspólne działania – dodał Gołębiowski.

Podczas konferencji szkoleniowej swój wykład przedstawiła również dr Marta Rukat z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Tematem jej prelekcji była „Młodzież w sieci” oraz ryzykowne zachowania uczniów w sieci i ich powiązania z rodzicielską świadomością zagrożeń.

Ostatnim punktem konferencji była prezentacja psychoterapeuty Marcina Rzekrowskiego na temat pracy z młodzieżą uzależnioną i zagrożoną uzależnieniem

w nurcie terapii poznawczo-behawioralnej.

